

VEGA

Vəsait:
Hava limanında olan
uşaqlar

HƏRƏKƏT ZAMANI UŞAQLAR TƏHLÜKƏDƏDİRLƏR
SƏRHƏD GÖZƏTÇİLƏRİ ÜÇÜN TƏLİMATLAR

VEGA

Vəsait:

Hava limanında olan uşaqlar

**HƏRƏKƏT ZAMANI UŞAQLAR TƏHLÜKƏDƏDİRLƏR
SƏRHƏD GÖZƏTÇİLƏRİ ÜÇÜN TƏLİMATLAR**

Avropanın Sərhəd və Sahil Mühafizəsi Agentliyi

Plac Europejski 6
00-844 Warsaw, Poland

T +48 22 205 95 00
F +48 22 205 95 01

frontex@frontex.europa.eu
www.frontex.europa.eu

© Frontex, 2015
Varşava, avqust 2015-ci il

Layihə nömrəsi: 2015.4294

Çap versiyası:

TT-02-17-558-AZ-C
ISBN 978-92-95213-47-0
doi:10.2819/854681

PDF:

TT-02-17-558-AZ-N
ISBN 978-92-95213-46-3
doi:10.2819/007231

Frontex, in cooperation with its project partners WCO, IOM and ICMPD, is implementing the EU-funded Eastern Partnership IBM Capacity Building Project. The beneficiary institutions of the project are border and customs authorities of Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Moldova and Ukraine. The project started in year 2014 and will finish in 2017.

The main aim of the project is to facilitate movements of persons and goods in the region, while at the same time maintaining secure borders through the enhancement of inter-agency and international cooperation. The fight against corruption and the respect for human rights will be given the necessary attention.

Frontex Agentliyi, özünün layihə tərəfdaşları olan Ümumdünya Gömrük Təşkilatı (ÜGT), Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı (BMqT) və Miqrasiya Siyasətinin İnkişafı üzrə Beynəlxalq Mərkəzlə (MSIBM) birlikdə, Avropa İttifaqının maliyyələşdirdiyi Şərq Tərəfdaşlığı çərçivəsində Sərhədlərin Birgə İdarə edilməsi məqsədilə Kadr Potensialının Gücləndirilməsi Layihəsini həyata keçirir. Layihənin benefisiar qurumlarına Ermənistan, Azərbaycan, Belarus, Gürcüstan, Moldova və Ukraynanın sərhəd və gömrük orqanları daxildir. Layihəyə 2014-cü ildə start verilmişdir və 2017-ci ildə yekunlaşdırılacaqdır.

Layihənin əsas məqsədi regionda insanların və malların hərəkətini asanlaşdırmaq, eyni zamanda qurumlararası və beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsi vasitəsilə sərhədlərin təhlükəsizliyini təmin etməkdən ibarətdir. Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə və insan hüquqlarına riayət olunmasına lazımi diqqət yetiriləcəkdir.

This document is not to be taken as an official translation. It has been produced for information and working purposes in the framework of the EU funded project entitled "Eastern Partnership Integrated Border Management Capacity Building Project" led and coordinated by Frontex. Frontex bears no responsibility for any inaccuracies in the translation.

Bu sənəd rəsmi tərcümə hesab edilməməlidir və Aİ tərəfindən maliyyələşdirilən və Frontex tərəfindən icra edilən və əlaqələndirilən "Şərq Tərəfdaşlığı – İntegrasiya Edilmiş Sərhəd İdarəçiliyi üzrə Potensialların Artırılması" layihəsi çərçivəsində məlumatlandırma və işgüzar məqsədlər üçün hazırlanıb. Tərcümə ilə bağlı hər hansı uyğunsuzluqlara görə Frontex heç bir məsuliyyət daşımır.

Mündəricat

Bu vəsaitdən necə istifadə etməli #5

Ön söz #6

1. Təriflər #9

- 1.1. Uşaq #11
- 1.2. Hərəkət zamanı riskdə olan uşaqlar #11
- 1.3. Müşayiət olunan uşaqlar #13
- 1.4. Müşayiət olunmayan uşaqlar #13
- 1.5. Valideynlərindən ayrılmış uşaqlar #14
- 1.6. Uşaq alveri #15
- 1.7. Uşaq qaçaqmalçılığı #17
- 1.8. Uşağın ən yaxşı maraqları #18
- 1.9. Mühafizə və milli istiqamətləndirmə mexanizmləri #20

2. Əməliyyat təlimatları #21

- 2.1. Giriş #23
- 2.2. Uşaqlarla iş #24
- 2.3. Sərhəd obyektlərində uşaqlar ilə qalma #27

3. Müşayiət olunan və valideynlərindən ayrılmış uşaqlar #29

- 3.1. Qeydiyyat masalarına və birinci nəzarət xəttinə yaxınlaşdıqda #31
- 3.2. İkinci nəzarət xətti #35
- 3.3. Transit keçid sahələri və sərhəd yoxlamaları #41
- 3.4. Yekun qərarlar və istinadlar #41

4. Müşayiət olunmayan uşaqlar #43

- 4.1. Qeydiyyat masalarına və birinci nəzarət xəttinə yaxınlaşdıqda #45
- 4.2. İkinci nəzarət xətti #47
- 4.3. Yekun qərarlar və istinadlar #48

5. Əlavə məlumat #51

- 5.1. Məlumatların toplanması #53
- 5.2. Məlumatların mühafizəsi #53
- 5.3. Üçüncü ölkələrin konsul nümayəndələri #54
- 5.4. Müşayiət olunmayan uşaqlarla iş üzrə aviadaşım prosedurları #54

6. Mühafizə və milli istiqamətləndirmə mexanizmləri #55

7. Lüğət #61

Bu vəsaitdən necə istifadə etməli

Bu vəsaitdə yer alan tövsiyələr Avropa İttifaqının xarici sərhədlərini keçən müsayiət olunan və ya olunmayan uşaqlar (azyaşlılar) ilə bağlı sərhəd gözətçilərinin məlumatlılığını artırmaq məqsədi daşıyır. Hava limanlarında risk altında olan uşaqların müəyyən olunmasını təkmilləşdirmək ilə bərabər onların hüquqlarına hörmət və təhlükəsizliklərinə qarşı mövcud olan kriminal hədələrə qarşı həyata keçirilən tədbirlərin gücləndirilməsinə yardım edəcək.

Vəsaitdə uşaq hüquqları və ya uşaqların mühafizəsi üzrə ixtisaslaşmış əməkdaşların mümkün, lakin nadir iştirakı nəzərə alınmadan giriş, tranzit və çıxış nəzarəti üçün müvafiq əməliyyat tədbirləri haqqında məlumat təqdim olunur. Təlimatlar eyni zamanda sərhəd gözətçilərinin fəaliyyətinin zəruri ehtiyacları və öhdəliklərini nəzərə alaraq uşaq hüquqlarına əsaslanan yanaşmanı əks etdirməyə və təmin etməyə çalışır.

Bu vəsait təcrübəli sərhəd gözətçiləri üçün işlənib hazırlanmış və uşaqların ən yaxşı maraqları və sərhədboyu uşaqların mühafizəsi prinsiplərinə əsaslanır.

Təlimatlar aşağıdakı müddəalara əsasən həyata keçirilməlidir:

- sərhəd mühafizəsi qurumlarının mövcud olduğu ölkənin milli qanunvericiliyi və səlahiyyətləri;
- Frontex tərəfindən təklif olunan fəaliyyətlərin şəraitdən asılı olaraq uşağın təhlükə altında olduğuna dair əsaslı şübhə mövcud olanadək bütün sərhəd nəzarət fəaliyyətini əhatə etdiyini nəzərə alaraq. Bundan sonra, istinad mexanizmi və ilkin istintaq insan alverinin qarşısının alınması və onunla mübarizə, aztəminatlı şəxslərin, xüsusilə də uşaqların maraqlarının mühafizəsi üzrə müvafiq milli qanunvericiliyə əsasən

tətbiq olunacaq və *geri qaytarmamaq*¹ prinsipi ilə birgə əsas məqam olaraq nəzərə alınmalıdır.

Bütün sərhəd gözətçiləri bu təlimatlarda qeyd olunan müddəaları sahə üzrə yoxlamaq və öz tövsiyə və ya şərtlərini aşağıda qeyd olunan Frontex e-poçt ünvanına göndərmələri xahiş olunur: VEGA.Children@frontex.europa.eu.
Mövzu: 'VEGA Uşaqlar ilə bağlı vəsait, şərtlər'.

Ön söz

Yaşlarından və yetkinlik səviyyələrindən asılı olaraq uşaqlar böyüklərə nisbətən daha çox risk altında olurlar. Qeyri-müntəzəm miqrasiya ilə bağlı olan beynəlxalq cinayət şəbəkələri son 20 il ərzində daha çox mürəkkəbləşmişdir. Uşaq qaçaqçılığı və uşaq alveri dəqiq rəqəmlər əldə etməkdə çətinlik törədir, lakin bir çox analitiklər transsərhəd cinayətinin bu kateqoriyaları üzrə artımın olması ilə bağlı razılığa gəlmişlər (2003-2006-cı il üzrə 20% artım ilə müqayisədə, 2012-ci il məlumatlarına əsasən BMT-nin 2007-2010-cu illər ərzində insan alveri qurbanlar arasında 27% artım olduğunu göstərir). 2014-cü ilin oktyabr ayında təqdim olunmuş ən son Eurostat statistik məlumatlarına əsasən Avropa İttifaqı tərəfindən yaş kateqoriyasına əsasən qeydə alınmış insan alveri qurbanlarının 17%-i 12–17 yaş aralığındadır.

1 Məcburi geri qaytarılma qaçqın olaraq tanınma hüququna malik şəxslərin ölkədən çıxarılması deməkdir. "Geri qaytarmama" prinsipi ilk dəfə olaraq Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 1951-ci il tarixli Qaçqınların Statusu ilə bağlı Konvensiyasının 33 (1)-ci maddəsində qeyd olunmuşdur, maddəyə əsasən "Razılığa gələn ölkələr qaçqınları heç bir halda irqi, dini, vətəndaşlıq əlamətlərinə, müəyyən sosial qrupa mənsubluqlarına və siyasi əqidələrinə görə həyatları və azadlıqları üçün təhlükəli olan ölkələrin sərhədinə sürgün etməyəcək və ya geri qaytarmayacaqlar".

Əlavə olaraq, hər bir ölkə transsərhəd cinayətindən zərər çəkmiş uşaqlar ilə bağlı öz şərhini və təsnifatına malikdir.

Bu baxımdan, sərhəd gözətçilərinin ilkin vəzifəsi xüsusi risk altında olan uşaqları müəyyən etməkdir; sərhəd gözətçiləri həmçinin yaşımdan asılı olmayaraq həmin uşaqların müvafiq şəkildə mühafizə olunması və rifahının təmin edilməsi üçün xüsusi orqanlara və xidmətlərə yönəldildiyindən əmin olmalı, eyni zamanda fasilitatorların, qaçaqmalçıların və/və ya insan alverçilərinin fəaliyyətinin qarşısını almalıdırlar. Bu proses zamanı toplanmış kəşfiyyat məlumatları beynəlxalq cinayət şəbəkələrinin neytrallaşdırılması məqsədilə polis tədbirləri üçün xüsusi önəm daşıyır.

Cinayətkarlar və onların hər zaman dəyişən iş metodlarını izləmək asan iş deyil; xüsusi risk altında uşaqların aşkar edilməsi xüsusi bacarıqlar tələb edir ki, bu Avropa İttifaqının bir çox keçid məntəqələrində çatışmır. Bundan əlavə, həssas uşaqlar ilə davranış – onlar ilə necə danışmalı və necə müraciət etməli, onların şəxsiyyətinə, hüquq və ya maraqlarına xələl gətirmədən davranmaq – dünyanın bir çox ölkələrində çətinlik doğuran məsələdir və hər bir sərhəd gözətçisi əməkdaşı üçün çətinlik törədir.

Bu Frontex vəsaitinin məqsədi qeyd olunan çatışmazlıqlara müraciət etmək və müvafiq qurumların aktivləşdirmə mexanizmlərindən istifadə edərək hərəkətdə və risk altında olan uşaqların müəyyən edilməsi kimi başlıca prosesləri dəstəkləməkdir. Daha öncə risk altında olan uşaqların rifahı, mühafizəsi və yönləndirilməsi kimi məsələlər üzrə bir çox araşdırmalar mövcud olmuşdur, lakin onların heç biri hüquq mühafizə üzrə praktiki təlimlərin xüsusi elementlərini təklif etməmişdir. Və onların heç biri bu proseslərin həyata keçirilməsində təşəbbüs göstərən və cinayətkar təşkilatların məhv edilməsi işi üzrə başlıca rol oynayan sərhəd gözətçilərinə sərhəd əməliyyatları zamanı imkanlar təqdim etməmişdir.

Bu vəsaitin başlıca məqsədi “hərəkətdə olan uşaqların mühafizəsinin” hərtərəfli və əməliyyat qaydasında səmərəliliyinin artırılmasıdır.

Avropanın qabaqcıl mütəxəssislərinin, eləcə də onlarla sərhəd gözətçisinin toplanmış təcrübəsinə əsaslanaraq bu vəsait qeyri-qanuni miqrasiya və hava limanlarında uşaqların sərhədboyu cinayət işlərinə cəlb olunması ilə bağlı daxilolma, tranzit və çıxış nəzarət yoxlamalarının hər bir aspektini əhatə edir.

Bu məzmun sərhəd gözətçiləri tərəfindən tətbiq olunması üçün xüsusi olaraq sadə formada işlənib hazırlanmış və ciddi əsasda hüquq-mühafizə orqanlarına doğru istiqamətlənmiş, eyni zamanda uşaqların toxunulmazlığı və mühafizə ehtiyaclarının müvafiq meyarlarını əhatə edir.

Əsasən sərhəd gözətçilərinin xidməti üçün nəzərdə tutulmasına baxmayaraq, bu vəsait digər şəxslərin, uçuş zamanı müşayiət olunmayan uşaqlar üzrə cavabdeh olan hava limanı və hava yolları işçi heyətindən başlayaraq dövlət və özəl xidmətlərin və agentliklərin qeydiyyat mərkəzlərində çalışan işçi heyətinin marağına səbəb ola bilər, belə ki, qeyd olunan şəxslər risk altında olan uşaqlar ilə mürəkkəb işlərin öhdəsindən gəlmək üçün bir sıra tövsiyələr əldə edə bilərlər.

1. Təriflər

Bu vəsaitin məqsədinə əsasən aşağıdakı təriflər istifadə olunacaq.

1.1. Uşaq

Müvafiq beynəlxalq və Avropa hüquq standartlarına və qanunvericiliyinə əsasən, müvafiq qanunvericilik ilə yetkinlik yaşı daha öncə olmadığı təqdirdə 18 yaşından aşağı olan şəxslər uşaq hesab olunur.

Şərti olaraq, “yetkinlik yaşına çatmamış” və ya “azyaşlılar” terminləri 18 yaşından aşağı olan şəxslərə xitabən istifadə olunur. Bir çox hava yolu şirkətləri 3 yaşından aşağı olan uşaqları “körpə” olaraq təsnif edirlər. Əsas məsələ isə, həmin şəxslərin adlandırılma tərzii deyil, kimin nəzərdə tutulduğunu anlamaqdır.

Şəxsin yaşı naməlumdursa və onun uşaq olmasına inanmaq üçün səbəblər mövcuddursa, həmin şəxs uşaq kimi yanaşmalı və lazım olduğu təqdirdə, yaşın müəyyən olunmasınadək (məsələn, azyaşlı olması barədə ehtimal) təcili yardım, dəstək və mühafizə ilə təmin olunmalıdır. Bu səbəbdən, heç bir şübhə olmadığı zaman uşaq olması ehtimalı və beləliklə, uşaq-dost münasibətləri hər zaman təmin olunmalıdır.

1.2. Hərəkət zamanı riskdə olan uşaqlar

Uşaqlar xarakterlərinə əsasən böyüklərdən daha həssasdırlar. Yaşlarından və yetkinlik səviyyələrindən asılı olaraq, uşaqlar öz əsas ehtiyaclarını təmin etmək üçün müxtəlif dərəcədə böyüklərdən asılı olurlar. Avropa İttifaqının xarici sərhədləri boyu səyahət edən bəzi uşaqlar digərlərinə nisbətən daha həssasdırlar. Müvafiq qayğı və mühafizəyə malik olmadıqda və ya uşaq hüquqları təhlükə altında olduqda onlar “risk” altında olan uşaqlar kimi müəyyən olunur. Bu uşaqlar sərhəd gözətçiləri üçün prioritet hesab olunur,

baxmayaraq ki, bu mühakimə hər zaman asan deyil, hətta bu sahədə ən çox təcrübəyə malik şəxslər üçün belə.

Hərəkətdə olan Uşaqlar ilə bağlı Agentliklərarası İşçi Qrupu² uşaqların nə zaman “hərəkətdə” olması tərifini üzrə razılığa gəlmişlər. Qrup müxtəlif cəmiyyətlərdən və müxtəlif təcrübəyə malik uşaqları əhatə edən geniş konsepsiya irəli sürmüşlər. Tərif aşağıdakı kimidir: *müxtəlif səbəblərə görə könüllü və ya məcburi olaraq, ölkə daxilində və ya iki ölkə arasında, valideynlərinin və ya digər himayədarlarının iştirakı ilə və ya iştirakı olmadan səyahət edən uşaqlar və hərəkətləri onlar üçün imkanlar yaratmaqla bərabər həmçinin iqtisadi və ya cinsi istismar, sui-istifadə, baxımsızlıq və zorakılıq risklərinə (və ya artan risklərinə) yol açar bilər. Uşaqlar miqrasiyanın nəticəsi olaraq müxtəlif risklərə məruz qalırlar.*

Risk altında olan uşaqlar adətən mühafizə və qayğıdan məhrum olan və başlıca ehtiyacları və rifahları (ərzaq, su, geyim, sığınacaq, dərman vasitələri və s.) ödənilməyən uşaqlar hesab olunur. Nəticə etibarilə, onlar fiziki, sosial, emosional və ya aqli olaraq tam potensiallarını əldə edə bilməzlər. Bu cür hallarda, onlar xüsusən olaraq həssas və insan qaçaqmalçıları və ya insan alverçiləri və ya öz valideynləri və ya ailələri tərəfindən istismar olunma riski altındadırlar.

Risk altında olan uşaqlara yoxsulluq şəraitində yaşayan, uşaq evlərindən olan uşaqlar, küçə uşaqları, əməklə məşğul olan uşaqlar, silahlı münaqişədən zərərçəkmiş uşaqlar və uşaq əsgərlər,

2 Hərəkətdə olan Uşaqlar üzrə Agentliklərarası İşçi Qrupu 2011-ci ildə təsis olunmuşdur və aşağıda adları qeyd olunan təşkilatlardan ibarətdir: Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (BƏT), Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı (BMQT), Plan International, Save the Children, Terre des Hommes Beynəlxalq Federasiyası, Əməklə məşğul olan Uşaqlar və Gənclərin Afrika Hərəkatı (AMWCY/MAEJT), Üçüncü Dünya Ölkələri üzrə Ətraf Mühitin İnkişaf Fəaliyyəti (ENDA), BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarı (UNHCR), BMT-nin Uşaq Fondu (UNICEF) və World Vision International.

HİV/QİÇS virusuna yoluxmuş uşaqlar, cinsi istismara məruz qalmış və ya digər yollar sui-istifadə olunan uşaqlar və fiziki çətinləşməli olan uşaqlar hesab olunur. Uşağın təcrid olunacağı, sosial qınaq obyektinə çevriləcəyi və ya diskriminasiya olunacağı üsullar sonsuzdur və müxtəlif cəmiyyətlərdə fərqlənə bilər.

Uşaqlara təsir edən təhlükələr həddindən artıq genişdir (qaçaqmalçılıq, insan alveri, məcburi əmək məqsədi daşıyan, məcburi dilənçilik və ya digər cinayət əməllərində iştirak etməyə məcbur edilmə və s.) və kateqoriyalasdırılması mürəkkəbdir.

Bir çox uşaqlar birdən artıq həssas vəziyyətə və ya təhlükə altına düşürlər ki, bu da onların həssaslıq dərəcəsini və risk səviyyəsinin aşkar olunması üçün çətinlikləri artırır (həssaslıq və təhlükə funksiyası olaraq). Məsələn, müşayiət olunmayan və valideynlərindən ayrılmış uşaqlar xüsusi olaraq insan alveri, sui-istifadə və ya zorakılıq və /və ya istismara məruz qalacaq həssas uşaqlar arasındadırlar (bax Bölmə 2.4 və 2.5).

Uşaqlar adətən dəqiqliklə danışmaq və ya özlərini ifadə etmək iqtidarında olmurlar (BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarı tərəfindən vurğulandığı kimi).

1.3. Müşayiət olunan uşaqlar

Ən azı valideynlərindən biri və ya hüquqi/ hər zamankı himayədarı tərəfindən müşayiət olunan yaşı 18-dən aşağı olan şəxslərdir.

1.4. Müşayiət olunmayan uşaqlar

Müşayiət olunmayan uşaqlar həmçinin müşayiət olunmayan az yaşlılar və ya UAM-lar kimi tanınır və hər iki valideynindən və digər qohumlarından və ya onlara cavabdeh olan böyüklərdən

və böyüklərdən ayrılmış, qanun və ya adə-ənənə əsasında qayğı göstərilməyən uşaqlardır.

Ölkə ərazisinə daxil olduqdan sonra tərک edilmiş uşaqlar – bu vəziyyət təyyarə endikdən sonra və hava limanında immiqrasiya masasına yaxınlaşdıqdan sonra qısa müddət ərzində baş verə bilər – həmçinin müşayiət olunmayan uşaqlar hesab olunur.

Bu uşaqlar böyüklər tərəfindən qanun və ya ənənəvi əsasda mühafizə olunmadığı halda tam qorunmalıdır.

1.5. Valideynlərindən ayrılmış uşaqlar

Bir və ya hər iki valideyni tərəfindən ayrılmış uşaqlar və ya digər qohumları tərəfindən deyil, hüquqi və ya ənənəvi himayədarları tərəfindən ayrılmış uşaqlar ayrılmış uşaqlar hesab olunur. Bu səbəbdən bu tərifə həmçinin ailə üzvlərinin digər yaşlı üzvləri tərəfindən müşayiət olunan uşaqlar da aid edilə bilər (məsələn, əmi və ya baba və nənə).

Bütün uşaqlar və xüsusilə də ən çox həssas olanlar, belə ki, müşayiət olunmayan və valideynlərindən ayrılmış uşaqlar onlar üçün nəzərdə tutulmuş mühafizə tədbirləri əldə etmək hüququna malikdirlər. Cavab tədbirlərinə daxildir: giriş limanlarına gəldikdə və ya ölkədə mövcudluqları rəhbər orqanlara məlumat verildikdə müvafiq yoxlamalar; beynəlxalq mühafizənin mövcudluğunun qeydiyyatı və müəyyən olunması (*geri qaytarılmama* daxil olmaqla), və ehtiyac olduğu halda, ailə üzvləri ilə əlaqələr, və ya gözətçinin və ya hüquqi nümayəndənin təyinatı; qayğı və yaşayış tədbirləri, təhsil imkanları, tibbi xidmətlər və müvafiq yaşayış

standartları, mövcud olduğu halda sığınacaq prosedurlarından istifadə və müvafiq mühafizə formalarından zəmanətli istifadə³.

Bu həssas uşaqlar ilə bağlı istənilən qərar onların xüsusi vəziyyətini, eləcə də milli və regional hüquq çərçivələrini, qaçqınlar üzrə qanunları və beynəlxalq humanitar və insan hüquqları qanununu nəzərə almalıdır. Bu uşaqlar immiqrasiya əməkdaşları, polis və onlar ilə məşğul olan digər müvafiq təcrübəçiləri ilə məsələlərə gəldikdə uşaqların mühafizəsi və rifahı prinsipləri ilk olaraq nəzərə alınmalıdır.

Aşağıda təqdim olunan təsnifatlaşdırmadan asılı olmayaraq bütün uşaqlar sığınacaq əldə etmək üçün müraciət hüququna malikdirlər və ən yaxşı maraqları müəyyənləşdirilməli, qiymətləndirilməli və zəmanət altında olmalıdır. Uşağın həqiqi yaşı ilə bağlı hər hansı şübhə olduğu zaman **yaşın qiymətləndirilməsi üzrə təyin olunmuş mexanizm proseduru təmin edilməlidir**.

Avropa İttifaqı qanunlarına əsasən, miqrasiya məsələləri və status Avropa İttifaqına Üzv Dövlətlərə daxil olmaq və ya ərazilərində qalmaq icazəsi daxil olmaqla hər hansı mühafizə tədbirlərindən imtina üçün əsas ola bilməz.

1.6. Uşaq alveri

İnsan alveri Aİ-nin insan alveri üzrə direktivinə əsasən məcburi əmək, nəqliyyat, transfer, sığınacağın təmin edilməsi və ya şəxslərin qəbulu kimi müəyyən olunur, bu halda uşaqların

³ Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Uşaq Hüquqları üzrə Komitəsinin müşayiət olunmayan və valideynlərindən ayrılmış uşaqların ölkə xaricində və ya vətənlərindən kənarında raftar ilə bağlı Ümumi Şərh No.6 (2005).

mübadiləsi və ya həmin uşaqlar üzrə nəzarətin transferi istismar məqsədi daşıyır⁴.

Bu hədə qorxu və ya zorakılıq və ya digər zorakılıq formaları, oğurluq, saxtakarlıq, fırıldaqçılıq, vəzifədən sui-istifadə və ya həssas vəziyyət, ödəniş və ya gəlir əldə edilməsi və ya digər şəxs üzərində nəzarət həyata keçirmək üçün razılığın əldə olunması yolu ilə baş verə bilər.

Buna baxmayaraq, Direktivin birbaşa insan alverinə aid olan 2(5)-ci maddəsi açıq şəkildə bildirir: birbaşa məqsəd uşaq istismarı olduğu halda insan alveri cəzalandırılan cinayətdir, hətta yuxarıda qeyd olunan üsullardan heç biri istifadə olunmasa belə.

Uşaq alveri yalnız transsərhəd cinayəti deyil: cinayət fəaliyyətinin məqsədi uşaq istismarı olduğundan milli sərhədlər boyu uşaq alveri həyata keçirilə bilər.

İnsan alverinə əlavə olaraq bəzi zərərçəkmiş uşaqlar həmçinin digər beynəlxalq mühafizə növlərinə, məsələn sığınacağa ehtiyac duya bilərlər. Uşaqlar böyüklər kimi *geri qaytarılmama*

⁴ Avropa Parlamentinin 2011/36/EU Direktivi və Avropa Şurasının insan alveri üzrə mühafizə və mübarizə tədbirləri üzrə 5 aprel 2011-ci il tarixli Direktivi və Şuranın 2002/629/JHA (Maddə 2(1)) Çərçivə Qərarını əvəz edərək. Maddə 2(3) istismar məqsədlərini müəyyən edir, buraya " digərlərinin fahişəlik üzrə istismarı və ya digər cinsi istismar növləri, məcburi əmək və ya xidmətlər, dilənçilik, köləlik və ya köləliyə bənzər digər təcrübələr, qulluqçuluq və ya cinayət fəaliyyətində istismar və ya orqanların çıxarılması daxildir".

hüququna malikdirlər. Bu hüquqlar Avropa İttifaqının sığınacaq üzrə *qanunvericiliyinə*⁵ əsasən müəyyən olunub.

1.7. Uşaq qaçaqmalçılığı

Uşaq qaçaqmalçılığı uşağın vətəndaşı olmadığı və ya daimi sakin olmadığı Dövlətə qeyri-qanuni girişi üçün birbaşa və ya dolayı yol ilə maliyyə və ya digər maddi mənfəətlərin əldə edilməsidir⁶.

Bu cinayət növünün uşaq alveri ilə uyğunluqlarına baxmayaraq, bu iki cinayət növü səhv salınmamalıdır.

- ◆ İnsan alverinin məqsədi insan istismarıdır və şəxsə qarşı cinayət əməli kimi nəzərə alınmalıdır İnsan qaçaqmalçılığının məqsədi şəxsin sərhəd boyu qeyri-qanuni yol ilə hərəkət etdirilməsidir və dövlət suverenliyinə qarşı cinayət əməli olaraq nəzərə alınmalıdır.
- ◆ İnsan alveri insanların ölkəyə daxil olduqdan sonra istismar məqsədi daşıyır, belə ki, insan qaçaqmalçısının rolu adətən müştəri nəzərdə tutulan ölkəyə çatdıqdan sonra başa çatır.
- ◆ İnsan alveri ölkə sərhədləri daxilində və kənarında həyata keçirilə bilər, halbuki, insan qaçaqmalçılığı sərhəd üzrə hərəkət tələb edir.

5 Avropa Parlamentininin 2011/95/EU Direktivi və Avropa Şurasının 13 dekabr 2011-ci il tarixli üçüncü ölkə vətəndaşları və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərin beynəlxalq mühafizə əldə edəcək benefisiarlar olaraq təyin olunması, qaçqınlar üçün vahid status və ya əlavə mühafizə əldə etmək hüququ olan şəxslər üçün və təqdim olunan mühafizə məzmunu üzrə Direktivi (düzəliş olunmuşdur).

6 12 dekabr 2000-ci il tarixində Palermoda imzalanmış Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı Konvensiyaya əlavə edilən Migrantların quru, dəniz və hava ilə sərhəddən qanunsuz keçirilməsinə qarşı Protokoluna əsaslanır.

- Uşağın ölkəyə daxil olması insan alveri halı zamanı qanuni və ya qeyri-qanuni ola bilər, lakin, insan qaçaqmalçılığı ümumi olaraq qeyri-qanuni daxilolma kimi təsnif olunur.
- Böyüklərlə iş zamanı insan alveri ümumi olaraq zor tətbiqetmə və / və ya aldatma yolu ilə həyata keçirilir. İnsan qaçaqmalçılığı zamanı isə bunun əksi baş verir: qaçırılan şəxslər hər zaman insan qaçaqmalçıları ilə razılıq əldə etmiş olurlar. Buna baxmayaraq, uşaqlar ilə vəziyyət daha mürəkkəbdir; BMT-nin Uşaq Hüquqları üzrə Komitəsi uşağın istifadə səviyyəsini nəzərə alır, lakin həmçinin bunun uşağın yaşından və yetkinlik səviyyəsindən asılı olduğunu qeyd edir. Bundan əlavə, hüquqi dil ilə desək, valideynlərin razılığı uşaqlar ilə bağlı məsələlərdə tələb olunur. Uşağın yetkinlik səviyyəsi və vəziyyətin onun tərəfindən müvafiq şəkildə anlaşılması kimi müxtəlif məsələlər uşaqlar ilə bağlı hallarda əlavə diqqət tələb edir. Interpol tərəfindən həyata keçirilən müşahidələrə əsasən, insan alverçiləri və qaçaqmalçılarının əməliyyat metodları bir çox prizmadan yanaşdıqda bənzərdir, belə ki, bu hüquq mühafizə orqanları əməkdaşları üçün bu iki cinayət əməlinin fərqləndirilməsində çətinlik törədir. Bir çox hallarda, daşınma mərhələsi başa çatanaqədək və istismar mərhələsi başlananaqədək insan qaçaqmalçılığı və insan alveri hallarını fərqləndirmək mümkün olmaya bilər⁷.

Sığınacaq hüququ və *geri qaytarılmama* prinsipi həmçinin beynəlxalq mühafizə ehtiyacları olan qaçırılmış uşaqlara da tətbiq olunur.

1.8. Uşağın ən yaxşı maraqları

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Uşaq Hüquqları üzrə Konvensiyasının müddəalarına əsasən "*uşaqlar ilə bağlı bütün hallarda, dövlət*

⁷ İnsan alveri və insan qaçaqmalçılığı fəaliyyəti üzrə 2010-2011-ci il hesabatı, 2012-ci ilin may ayında nəşr olunub.

və ya özəl sosial rifah institutları, məhkəmə qanunları, inzibati orqanlar və ya qanunverici qurumlar tərəfindən həyata keçirilməsindən asılı olmayaq uşağın ən yaxşı maraqları ilk növbədə nəzərə alınmalıdır". Uşağın ən yaxşı maraqlarına əsasən fəaliyyət göstərmək hər bir sərhəd gözətçisi üçün rəhbər prinsip olmalıdır. Uşaqlar ilə bağlı olan bütün məsələlər üzrə onların ən yaxşı maraqlarının ilk növbədə nəzərə alınması üzrə ehtiyac həmçinin Avropa İttifaqının Fundamental Hüquqlar üzrə Nizamnaməsinin 24-cü Maddəsinə əsasən tənzimlənir.

BMT-nin Uşaq Hüquqları üzrə Komitəsi⁸ son zamanlarda təqdim etdiyi bəyanatına əsasən *"uşağın ən yaxşı maraqları üzrə konsepti mürəkkəb məsələdir və bu məzmun hər bir hal üzrə müəyyən edilməlidir"*. Uşağın ən yaxşı maraqları ölkə daxilində uşaqların mühafizəsi üzrə müvafiq orqanlar tərəfindən müəyyən olunmalıdır, belə ki, tələb olunan prosedurlar praktiki işlərin operativ həlli üçün mövcuddur. Sərhəd gözətçiləri başlıca rol oynayır və bu vəsəitdə qeyd olunduğu kimi uşaqlara qarşı risk göstəricisi olan bütün işlərə şamil olunmalıdır.

Bu iş sərhəd gözətçilərinin adətən malik olmadığı bacarıqları tələb edir, xüsusilə xarici sərhədlər boyu risk altında olan uşaqların bir neçə saniyə ərzində aşkar edilməsi məsələsinə gəldikdə sərhəd gözətçilərinin üzləşdikləri tapşırıq daha çox önəm daşıyır.

Sərhəd gözətçiləri uşaqlar ilə bağlı hallar ilə üzləşdikdə xüsusilə uyğunlaşan yanaşma tərzinə malik olmalıdırlar. Xüsusi həssas olan uşaq maraqları digər eyni vəziyyətdə olan uşaq ilə eyni qaydada təmin olunmur. Təcrübəli sərhəd gözətçisi hər hansı iki halın heç bir halda eyni ola bilməyəcəyi haqqında məlumatlıdır və uşaqlar ilə iş zamanı xüsusi qayğı və ehtiyat ilə çalışır. Hər hansı qərar qəbul etməzdən öncə uşağın vəziyyəti ilə bağlı mümkün qədər çox məlumat əldə etmək vacibdir.

⁸ BMT-nin Uşaq Hüquqları üzrə Komitəsi, Ümumi şərg No.14 (2013).

1.9. Mühafizə və milli istiqamətləndirmə mexanizmləri

Milli istiqamətləndirmə mexanizmi (MİM) əlaqələndirilmiş cavab tədbirləri, bir çox hallarda vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının, beynəlxalq təşkilatların və qeyri-hökumət təşkilatlarının (QHT) ixtisaslanmış yardımı əsasında insan alveri qurbanları və digər həssas şəxslərin insan hüquqlarının qorunması və təşviq olunması üçün ölkənin öz vəzifələrini yerinə yetirməyə şərait yaradan mexanizmdir. Avropa İttifaqı Üzv Dövlətlərinin MİM-ləri arasında prosedur fərqləri mövcuddur, lakin onlar hamısı ümumi məqsədə malikdirlər: həssas şəxslərin mövcud olan ən yaxşı və ən müvafiq yardım xidmətlərinə effektiv şəkildə yönəldilməsi. MİM-lərin müzakirəsi üzrə daha ətraflı məlumat əldə etmək üçün 7-ci fəslə nəzər salın, bu fəsil yalnız insan alveri zamanı risk altında olan deyil, bütövlükdə risk altında olan uşaqlara şamil olunur.

2. Əməliyyat təlimatları

2.1. Giriş

Sərhəd yoxlamaları transsərhəd cinayətlərinin sərhəd gözətçiləri tərəfindən qarşısının alınması üçün vacib imkandır: zərərçəkmişlər hava limanlarını tərk etdikdə cinayətkarların aşkar edilməsi imkanları və onların fəaliyyətinin qarşısının alınması imkanları, bununla yanaşı zərərçəkmişlərin aşkar edilməsi imkanları və uşaqların mühafizə tədbirlərinin həyata keçirilməsi əhəmiyyətli dərəcədə azalır. Bu cinayətkar şəbəkələr aradan qaldırılmasa zərərçəkmiş uşaqların sayı nə qədər ola bilər?

Europol-a əsasən hava limanları uşaqların Avropa İttifaqına insan alveri və ya insan qaçaqmalçılığı üçün aparılması ehtimal olunan ən yaxşı məkandır. İnsan qaçaqmalçıları və insan alverçiləri hava limanlarına üstünlük verir və onların ən ümumi iş metodu məkanda sistemlərdən yayınmaq üçün saxtakarlıq və ya dələduzluq yolu ilə əldə olunmuş sənədlərin istifadəsidir.

Uşaqların cəlb olunduğu sərhəd cinayətlərinin aşkar edilməsi çətinliyi hər kəsə məlumdur. Ümumi haldır ki, insan alveri qurbanı olan uşaqlar əlaqəsi olmayan böyüklərin həqiqi pasportları ilə səyahət edirlər. Hətta pasporta uşağın şəkli daxil edilsə belə, yetkinlik yaşına çatmamış simalar bir birinə bənzəyir və uşaqların üzü, saç, və hətta gözlərinin rəngi böyüdükcə dəyişmə ehtimalına əsasən müəyyən etmə mürəkkəb ola bilər. Nəticə etibarilə, sərhəd gözətçiləri uşaqları gözdən qaçıra bilər və pasport sahibi olan böyüklər həqiqətən əlaqəsi olmayan şəxslərdir.

İnsan qaçaqmalçıları və insan alverçiləri adətən gərgin zamanlarda, pasport nəzarəti böyük olduğu hallarda gəlməyə çalışırlar: sərhəd gözətçiləri uşaqların mühafizəsini təmin etmək üçün bu iş metodundan xəbərdar olmalıdırlar.

İllər ərzində Frontex tərəfindən əldə edilmiş təcrübə onu göstərir ki, qeyri-qanuni sərhəd keçidindən kənarında insan qaçaqmalçılığı

halı və ya potensial insan alveri işi ola bilər. Bu o deməkdir ki, xarici sərhədlərdə aşkar edilmiş istənilən insan alveri halı yoxlamalardan yayınmanın nəticəsidir, bu isə uşaqların cəlb olunduğu işlərdə realdır.

Hərəkət zamanı risk altında olan uşaqların məlumatlılığının artırılması məqsədilə⁹ havalimanında olan hüquq mühafizə orqanları əməkdaşları eləcə də hava yolu şirkəti heyəti, uşaqların mühafizəsi üzrə xidmət əməkdaşları və həssas qruplar üzrə çalışan və digər orqanların əməkdaşları ilə müsbət əlaqələrin qurulması vacibdir. Bu müntəzəm koordinasiya görüşləri, birgə təlim kursları, birgə ixtisaslaşmış komandaları və s. ilə əldə oluna bilər.

2.2. Uşaqlarla iş

Uşaqların psixoloji olaraq böyüklərdən fərqli olduğunu nəzərə almaq zəruridir; bu baxımdan uşaqlarla iş zamanı onlara qarşı həssas yanaşma tələb olunur. Bundan əlavə, uşaq tanımadığı şəxslər ilə münasibət qurmaqdan çəkinə bilər, belə ki, uşaqlar ilə məşğul olan təhlükəsizlik əməkdaşı (mülki geyimdə olmasına üstünlük verilir) uşaq ilə inam qurulması üçün bütün imkanlardan istifadə etməlidir.

Uşaqlar ilə iş zamanı nəzərə alınacaq ən yaxşı təcrübələrə aşağıdakılar daxildir:

- dostcasına şərait yaratmaq (bu mövcud olduğu təqdirdə müvafiq uşaq otağında ola bilər¹⁰), qüvvə fərqlinin azaldılması (rəsmilikdən yayınma, bədən dili, şifahi ton, istifadə olunan

⁹ Akkreditə olunmuş beynəlxalq təşkilatlar və QHT-lər daxil olmaqla.

¹⁰ Yadda saxlamaq lazımdır ki, müvafiq otaqda gizlilik qorunub saxlanıla bilər, lakin, bu otağa daxil olma uşaqlarda qorxu hissi yarada bilər. Bu səbəbdən, müvafiq otaq bu cür hadisələr üçün hazırlanmış olmalıdır.

terminlərə ehtiyatla yanaşma) və uşağa şəraitə uyğunlaşması üçün icazə vermək;

- ♦ uşaq ilə işləyən böyüklərin rolu və vəzifəsini izah edin;
- ♦ hər zaman həqiqəti söyləyin;
- ♦ uşağı dinləyin;
- ♦ sadə dil ilə danışın və texniki terminlərin istifadəsindən yayın (dil məhdudyyətlərini nəzərə alın);
- ♦ uşağın yaşı və yetkinlik səviyyəsinə uyğun olaraq danışın və davranın;
- ♦ uşağın özünü rahat hiss etməsi üçün şərait yaratmağa çalışın;
- ♦ ünsiyyət qurun (məsələn, göz əlaqəsi yaradın, eyni səviyyədə dayanın).

Uşaqlar ilə iş üzrə fundamental məlumatlar Sərhəd Gözətçiləri üçün Praktiki Təlimatda təqdim olunub¹¹ və aşağıdakılara istinad edir:

“Səyahət zamanı müşayiət olunub-olunmamasından asılı olmayaraq, sərhəd gözətçiləri azyaşlılara xüsusi diqqət yetirməlidirlər.

Müşayiət olunan azyaşlılar ilə iş zamanı sərhəd gözətçiləri azyaşlıları müşayiət edən şəxslərin onlar üzərində valideynlik hüququna malik olduğunu müəyyən etməlidir, bu xüsusilə, azyaşlılar yalnız bir böyük tərəfindən müşayiət olunduqda və uşaqların qeyri-qanuni olaraq valideynlik hüququ olan şəxslərdən zorakılıq yolu ilə alınmış olması barədə əsaslı şübhələr olduğu halda yüksək diqqət tələb edir. Belə olduğu halda, sərhəd gözətçisi azyaşlıların oğurlanmasının qarşısının alınması və ya azyaşlının qeyri-qanuni yolla ölkədən çıxarılması halında bütün zəruri istintaq tədbirlərini həyata keçirməlidir.

¹¹ “Sərhəd Gözətçiləri üçün Praktiki Təlimat” (Şengen Vəsaiti) tərtib edən Komissiya Təvsiyələri Üzv Dövlətlərin müvafiq qurumları tərəfindən şəxslər üzrə sərhəd nəzarətini həyata keçirərkən istifadə olunacaq, C(2006) 5186 final, Brüssel, 6.10.2006.

Müşayiət olunmayan azyaşlıların valideynlərinin razılığı olmadan ərazini tərk etməsinin qarşısının alınması üçün uşaqların səyahət və yardımçı sənədləri əsaslı şəkildə yoxlanılmalıdır.”

Sərhəd Gözətçilərinin Praktiki Vəsaitində qeyd olunan yuxarıdakı hallardan hər hansı birinin mövcudluğu barədə şübhə olarsa, sərhəd gözətçiləri azyaşlılar ilə bağlı iş üzrə məsləhət almaq üçün yerli əlaqədar şəxslərin siyahısından istifadə etməlidirlər.

Sərhəd Gözətçilərinin Praktiki Vəsaitində valideyn hüququnun müşayiət olunana və müşayiət olunmayan uşaqları fərqləndirmək üçün başlıca meyar olduğunun qeyd edilməsinə baxmayaraq, sərhəd gözətçiləri müşayiət olunan, müşayiət olunmayan və ya valideynlərindən ayrılmış olmasından asılı olmayaraq sərhəd gözətçiləri bütün səyahət edən uşaqlara xüsusi diqqət yetirməlidir.

Sərhəd Gözətçilərinin Praktiki Vəsaiti və Şengen Sərhədləri Kodeksində təqdim olunan məlumata əlavə olaraq, bu vəsaitin aşağıda təqdim olunan fəsiləri sərhəd gözətçiləri üçün uşaqlar ilə iş zamanı nəzərə alınacaq və uşaq qaçaqmalçılığı və uşaq alveri qurbanlarının müəyyən olunması üçün istifadə olunacaq ətraflı və xüsusi prosedurlar təqdim edir.

Tövsiyələr müvafiq yerli qanunvericiliyə əsasən fərqlənə bilər, lakin hər bir uşağa qarşı xüsusi diqqət yetirilməlidir, belə ki, sərhəd gözətçiləri risk altında olan uşaqların aşağıdakı göstəricilərindən məlumatlı olmalıdırlar.

Buna baxmayaraq, təqdim olunmuş tövsiyələr hərtərəfli deyil: sərhəd gözətçiləri müxtəlif iş metodları haqqında məlumatlı olmalıdırlar, fakt olaraq iş metodları hüquq mühafizə orqanlarının cavab tədbirlərinə əsasən tənzimlənir və hər şeydən əlavə, uşaq nadir hallarda olsa belə, cinsi istismara məruz qala bilər.

2.3. Sərhəd obyektlərində uşaqlar ilə qalma

Uşaqlar sərhəd obyektlərində olarkən sərhəd gözətçiləri hər bir uşaq üzrə məsuliyyət daşıyır. Nəzərə alınacaq əsas məsələ sərhəd gözətçilərinin uşaqların qayğısına ixtisaslaşmış şəxs gələndək qalmasıdır, uşaqların mühafizəsi xidmətləri və ya uşaqların qorunması üzrə digər səlahiyyətli orqanlardan mütəxəssislər gələnkimi qalmalıdır.

Birinci və/və ya ikinci xətt yoxlamalarına uyğun olan ümumi tövsiyələr (uşaqların yaşına və yetkinlik səviyyəsinə uyğunlaşdırılmalıdır):

- Vəziyyətə uyğunlaşın və uşağın rəsm çəkməsi üçün kağız və qələm təqdim edin, qeyri-rəsmi mühit yaratmaq üçün döşəmədə uşaqla birgə əyləşin.
- Açıq suallar ilə ünsiyyət qurmağa çalışın (uşaq istədiyi zaman sualları cavablandırmaqda sərbəst olmalıdır, "bəli/xeyr" cavablarından yayınmaq lazımdır), mümkün qədər az sayda cavablar təklif etməyə çalışın, uşağın sərbəst şəkildə danısmasına və öz vaxtından istifadə etməyə icazə verin. Uşaqdan özünü rahat hiss edib-etməməsi barədə sual verin, susuz, ac, soyuq, isti olması və ya tualetə getmək ehtiyacı və ya yardım edə biləcəyiniz hər hansı ehtiyacların olub-olmaması barədə sual verin. Uşaq öz ata və ya anasını istəyə bilər, belə ki, yerinə yetirə bilməyəcəyiniz vədlər verməyin, əks halda sizin aranızda olan inam məhv ola bilər.
- Uşaqdan tibbi yardım və ya hər hansı digər xüsusi qayğıya ehtiyacının olması barədə soruşun (uşağın yaşından asılı olaraq, uşaqdan sadəcə ağrısının olub-olmaması soruşula bilər). Həmçinin uşağı müşayiət edən şəxsdən uşağın hər hansı tibbi yardım və ya digər xüsusi qayğıya ehtiyacının olub-olmaması barədə məlumat almaq mümkündür. Nəzərə alın ki, uşağı müşayiət edən şəxs bu sualdan öz mənfəəti üçün istifadə edə bilər.

- Hər hansı zədələnmə izi və ya nəzərəçarpan xəstəlik əlamətlərinin olub-olmamasına nəzər salın, mümkün sui-istifadə halları göstəricilərinə xüsusi diqqət yetirin (belə ki, müxtəlif sağalma mərhələsində olan yaralar, çox cavan uşaqlarda üz zədələri, uşağın başında keçəllik izləri və s.).
- Uşağa icra olunacaq prosedurları başa düşəcəyi tərzdə izah edin (ikinci xətt üzrə yoxlamalar zamanı).

3. Müşayiət olunan və valideynlərindən ayrılmış uşaqlar

3.1. Qeydiyyat masalarına və birinci nəzarət xəttinə yaxınlaşdıqda

3.1.1. Nəzarət xətti qarşısında səhnə: hər hansı qeyri-adi hadisə mövcuddur?

Uşaq valideyn, hüquqi himayədar (müşayiət olunan uşaq) və ya böyük və ya ailə üzvü olan üçüncü şəxs tərəfindən, məsələn, əmi və ya baba və ya nənə tərəfindən müşayiət oluna bilər (valideynlərindən ayrılmış uşaq). İnsanlar nəzarətdə olmadıqlarını bildikdə daha təbii olaraq davranırlar, beləliklə, uşaqların davranışı və onları səyahətləri zamanı, növbədə olarkən və ya pasport nəzarəti zamanı müşayiət edən şəxslərin davranışını izləmək daha faydalı olacaq. Mülki geyimli şəxslərin cəlb olunması hər zaman böyük hava limanlarında nəzərə alınmalıdır.

Sərhəd gözətçiləri həmçinin insanlara nəzarət etdikdə fərziyyələr irəli sürmək və ya qərzli qərarlar verməkdən çəkinməlidirlər. Uşaqlar və onları müşayiət edən şəxsləri müşahidə edərkən mədəni, dini, milli və ya etnik əsasda, cinsi və ya digər faktorlar üzrə ayrı-seçkiliyin qarşısını almaq vacibdir. Buna baxmayaraq, "sığınacağa həssas ölkələr / regionlar"-dan olan sənişinlərə əlavə diqqət göstərilməlidir.

Hər bir qiymətləndirmənin vacib hissəsi ilk təəssürata əsaslanır, buna baxmayaraq, bu təcrübəli sərhəd gözətçisi üçün intuisiyaya əsaslanır. Hər hansı qeyri-adi vəziyyət təhlükəsizlik əməkdaşlarının diqqətini cəlb etməli və digər ikinci-xətt üzrə fəaliyyət ilə nəticələnə bilər (uşaq və böyük arasında əlaqələrin təsdiq olunması, yardımçı sənədlərin ətraflı yoxlanılması və s.).

Uşaqlara sərhəd boyu nəzarət edən təcrübəli sərhəd gözətçiləri uşaqların yaşı və yetkinlik səviyyəsi ilə əlaqədar aşağıdakı bir neçə məsələləri nəzərə alaraq öz biliklərini təkmilləşdirə bilərlər.

Uşağın zahiri görünüşü:

- Utancaq, ekstravaqant, qaçırılmış və ya qorxmuş.
- Qapalı bədən davranışı, mümkün qədər kiçik görünməyə çalışma.
- Göz əlaqəsindən yayınma, döşəməyə baxma.
- Qrupun digər üzvlərindən ayrılmış görünmə.
- Geyim: geyimi yeni markaya məxsusdur? Geyim uşağın ölçüsündədir yoxsa kimdənsə borc alınmış görünür? Bu sizin gözləntilərinizdir? Geyim vəziyyətə uyğundurmu?
- Ünsiyyətdən qaçmağa çalışan şəxs ilə göz əlaqəsi qurmağa çalışmaq.
- Ayrı-seçkilik salmadan böyüklər ilə xüsusiyyətlərin uyğunluğu (həmin böyük şəxs valideyn olarsa) və məlumatları nəzərdən keçirərkən məqsədlərinin tətbiqi.
- Uşaq və valideynlər / müşayiət edən böyüklər arasında əlaqələrə yaxından nəzər salma.
- Uşaq böyüklər ilə özünü sərbəst / rahat hiss edirmi?
- Uşaq sərbəst danışa bilirmi?
- Uşaq böyüklərə qarşı hər hansı qorxu hissi nümayiş etdirirmi?

Bir yaşlı şəxs tərəfindən müşayiət olunduğu və ya qaçqınların mövcud olduğu ölkədən olanda və ya münafiqə zonası olan ölkələrdən və ya insan hüquqlarının pozulması kimi ciddi hallar baş verən ölkələrdən olan uşaqlara xüsusi diqqət yetirmək zəruridir.

Yatmış uşaqların nəzarət xəttini keçmək üçün yuxu dərmanlarından istifadə olunması ehtimalı mövcuddur. Bir müddətdən sonra (ehtimal ki, ikinci nəzarət xətti üzrə) uşaq hələ də yuxudadırsa, xüsusilə də, müşayiət edən yaşlı şəxs əsəbilik nümayiş etdirərsə, şübhələr yaranmalıdır.

Eyni metod danışa bilən və müşayiət edən şəxsi riskə atan az yaşlı uşaqlar üzrə də tətbiq oluna bilər. Onlar nəyin deyilib-deyilməyəcəyi haqqında təlimat almaq üçün çox gənc hesab olunurlar.

3.1.2. Birinci xətt yoxlaması üzrə

Kabinələrdə olan sərhəd gözətçiləri aşağıda qeyd olunan əlavə davranış göstəricilərinə diqqət yetirməlidirlər:

Məktəbəqədər uşaqlar (normal olaraq 6 yaşınadək):

- Müşahidə etdiyiniz vəziyyət ilə bağlı hər hansı qeyri-adi nə isə mövcuddurmu?
- Uşağın davranışı səyahət müddəti ilə uyğundurmu?
- Uşaq sakit, özünüitirmiş, qorxmuş və ya kefsizdirmi?
- Uşaq onu müşayiət edən şəxs ilə özünü rahat hiss edirmi? Pasport nəzarətinin rəsmi mərhələsindən qorxduğu zaman uşaq onu müşayiət edən şəxsə yaxın dayanırmı?
- Uşaq ona laqeyd yanaşan digər sərnişinə baxmağa çalışırmı? (Bu halda digər sərnişin yaxından yoxlanılmalıdır, belə ki, o "müşayiət edən şəxs" ola bilər).

Məktəb yaşlı uşaqlar (normal olaraq 6 yaşından yuxarı):

- Müşahidə etdiyiniz vəziyyət ilə bağlı hər hansı qeyri-adi nə isə mövcuddurmu?
- Uşaq qorxmuş və ya həyəcanlıdırımı?
- Uşaq özünüitirmiş / məsafə qoruyan / əlaqəsiz sözlər danışırımı?
- Uşaq yersiz dərəcədə sözə qulaq asırmı?
- Uşaq ona laqeyd yanaşan digər sərnişinə baxmağa çalışırmı? (Bu halda digər sərnişin yaxından yoxlanılmalıdır, belə ki, o "müşayiət edən şəxs" ola bilər).
- Uşaq sakitləşdirici dərman qəbul etmişə oxşayırmı?

Uşağı müşayiət edən böyük(lər):

- Valideyn olduğu halda, həmin şəxs uşağa nə qədər oxşayır? Onun xarici görünüşü uşağa bənzəyirmi? Valideyn və uşağın davranışında və ya digər davranış münasibətlərində oxşarlıqlar mövcuddurmu?
- Böyük şəxs həyəcanlı, əsəbi və ya narahat görünürmü?

- Uşaq və onu müşayiət edən şəxs arasında münasibət onların mədəni xüsusiyyətlərinə uyğundurmu?

Sərhəd gözətçiləri həmçinin qeyri-rəsmi olaraq uşaqlardan onun adı, yaşı və ya digər şəxsi məlumatlar kimi sadə sualları soruşa bilərlər. Bu cür suallar adətən xüsusi hesab olunur və uşaqların yaşı və yetkinlik səviyyəsinə əsasən hazırlanmalıdır, lakin eyni zamanda səyahət sənədlərində təqdim olunmuş şəxsi məlumatlar ilə müqayisə edilməsi mümkündür.

Böyüklərdən soruşula bilən və insan alveri göstəriciləri ilə nəticələnə bilən suallara aşağıdakı müddəalar daxildir:

- Siz uşağın valideyni / himayədarı / hüquqi nümayəndəsinizmi?
- Əks halda, həmin şəxslər haradadır və siz kimsiniz?
- Uşaq sonuncu dəfə öz valideynlərini nə zaman görüb?
- Uşağın hər hansı sənədləri, məsələn, şəxsiyyət vəsiqəsi və ya pasportu yanında varmı?
- Uşağın səyahət etdiyi məkan haradır və səyahətinin məqsədi nədir?
- Bu səyahəti kim təşkil edib?
- Səyahətin xərclərini kim ödəyib?
- Uşağınız ilə hər hansı fotolarınız mövcuddurmu? (Adətən, valideynlər uşaqları ilə fotolarını mobil telefonlarında və ya pul kisələrində saxlayırlar)

3.1.3. Sənədlərin yoxlanması

Sərhəd gözətçisi uşaq və böyük arasında əlaqələri yoxlaya bilər. Sənədlərin yoxlanması zamanı sərnişinlərin davranışına və xüsusilə də uşağın reaksiyasına diqqət yetirməklə onlar ilə davamlı ünsiyyətdə olmaq vacibdir (bəzi təkliflər yuxarıda qeyd olunub) (pasport nəzarəti üzrə iş stansiyası hər bir uşağın aşkar şəkildə görünməsi işlənilib hazırlanmalıdır, məsələn, sadə güzgü kabinənin qarşı tərəfində olan kiçik hissəsində uşağın olub-olmamasını müəyyən etməyə yardım edə bilər).

Standart yoxlamalara əlavə olaraq, aşağıdakı müddəalara diqqət yetirmək zəruridir:

- Uşaqların və sənədlərin sayı (pasportlar, vizalar və s.) Yeni səyahət sənədləri daha ətraflı yoxlanılmalıdır, xüsusilə bu sənədlər aldatma və ya korrupsiya yolu ilə əldə etmənin mümkün olduğu ölkələrdən olduğu təqdirdə daha çox diqqət tələb edir (mümkün risk təhlilinə əsasən).
- Yardımçı sənədlər və uçuş biletləri, səyahətin məqsədi haqqında qısa suallar təqdim etmək (birinci bəyanatlar və təqdim olunan yardımçı sənədlər arasında ardıcılığı yoxlayaraq). Uşaqlar ilə səyahət zamanı onları müşayiət edən vicdanlı böyüklər mümkün qədər birbaşa marşrut seçməyə çalışsınlar.
- Uşaq və onunla səyahət edən böyük arasında hüquqi əlaqələrin təsdiq olunması.
- Bir neçə uşağın olduğu ailə qrupları: hər hansı uyğunsuzluğun mövcudluğunu yoxlamaq üçün böyüklərin doğum tarixi və yaşları yoxlanılmalıdır.
- Uşaqların milliyyəti: məsələn, uşaq Avropa İttifaqı pasportuna malikdirsə, həmin uşağın bir və ya daha çox Avropa dilində danışmalı və ya anlamalıdır.
- Avropa İttifaqında olan uşaqlar hər iki valideyni ilə birgə səyahət etmədiyi zaman sistemə əsasda Şengen Milli İnformasiya Sistemi və polis məlumat bazaları ilə məsləhətləşmək lazımdır (üçüncü ölkə milliləri üçün bu artıq Şengen Sərhəd Kodeksinin tələbidir).

Uşağın riskdə olması barədə hər hansı göstərici varsa, sərhəd gözətçiləri ikinci nəzarət xətti işi ilə davam etməlidirlər.

3.2. İkinci nəzarət xətti

İkinci nəzarət xətti insan qaçaqmalçıları və insan alverçilərinin iş metodları, eləcə də son hadisələr haqqında məlumatlı olan digər əməkdaş (əgər mövcuddursa) tərəfindən həyata keçirilməlidir.

Bütün öncəki fəaliyyət nəzərdən keçirilməli və zəruri olduğu halda təkrar halları yoxlamalıdır. Bəzi əlavə yoxlamalar aşağıda təqdim olunub.

Şengen Sərhəd Kodeksinə əsasən uşaq və uşağı müşayiət edən şəxs standart və təsadüfi prosedur əsasında həyata keçiriləcək yoxlamanın məqsədi (və prosedur) haqqında yazılı şəkildə məlumatlandırılmalıdır. Bu məlumat Avropa İttifaqının və maraqlı Üzv Dövlətə qonşu olan ölkə və ya ölkələrin rəsmi dilində mövcud olmalıdır. Məlumat fərdi şəxslərin anlayacağı dildə olmalı və ya zəruri olduğu halda şifahi tərcüməçilərdən istifadə etməklə anlaşılacaq və ya əlaqələndiriləcək üsulla təqdim olunmalıdır.

İkinci nəzarət xətti zamanı uşağın və onu müşayiət edən sərnisinin reaksiyasına xüsusi diqqət yönəldilməlidir.

3.2.1. Səyahət

Həssas uçuşlar zamanı (risk təhlilinə əsasən), Təkmilləşdirilmiş Sərnişin İnformasiya Sistemi (APIS) hər zaman təyyarə yerə enməzdən əvvəl istifadə olunmalıdır.

Səyahətin müxtəlif hissələrindən əsaslı yoxlanmasından əlavə, sərnişin siyahısı və sərnişin məlumat qeydi ilə bağlı qeydləri yoxlamalıdır və yerli qanunvericilik əsasında yolverilən olduqda eyni uçuş rezervasiyası ilə uçan sərnişinlərin uşaqları ciddi cinayətlər üzrə risk altına qoya biləcəyi ehtimalının müəyyən olunmasına yardım edir. Fasilitator / müşayiət edən şəxs hava limanını tərk etməzdən öncə digər sərnişinlər arasında aşkar edilə bilər. Milli qanunvericilik təyyarələr tərəfindən SMQ sistemindən istifadəyə icazə verilmirsə <https://www.checkmytrip.com> kimi aqıq mənbələrdən istifadə oluna bilər.

Hava yolu şirkəti də həmçinin faydalı informasiya mənbəyi ola bilər. Təyyarə heyəti sərnişinləri uçuş zamanı müşahidə etmək

üçün kifayət qədər zamana malikdirlər və hər hansı qeyri-adi halı qeydə ala bilərlər (məsələn, bir neçə sıra aralı oturan böyük və uşaq arasında əlaqələr, uşaqlar və onları müşayiət edən şəxslərin bir-birini kifayət qədər yaxşı tanımadığı, qeyri-adi görünən yeni geyimdə olmaları, uşaqların həmin geyimlərə öyrəşmədiyi, geyimlərinin üzərində hələ də etiketlərinin olması və s.)

3.2.2. Sənədlər və baqaj

Səyahət sənədlərini təqdim edən ölkənin konsul orqanları ilə əlaqə saxlamaqla səyahət və yardımçı sənədlərin ətraflı yoxlanılması məsləhətdir. Uşaqlar qaçqınlar olan ölkədən və ya münafiqə ölkələrindən və ya insan hüquqlarının pozulduğu ölkələrdən olduğu halda və ya uşaq potensial sığınacaq tələb edən şəxs olduğu halda konsulluq orqanları ilə əlaqə saxlanılmamalıdır, belə ki bu əlaqə uşağı və onun ailəsini əlavə risk altına sala bilər. Vizanın ardıcıl seriya nömrəsi, xüsusilə də, həmin rəqəmlərin birgə səyahət edən sərnişinlər ilə əlaqədar olub-olmamasına xüsusi diqqət yönəldilməlidir.

Birinci nəzarət xəttinin bir hissəsi olmadığı təqdirdə, milli qanunvericiliyə əsasən İ-24/7 (İnterpol məlumat bazaları) -dən məsləhət alınmalıdır.

Uşaqlar öz yükləri ilə səyahət etmədikləri halda böyüklərin baqajlarında uşaqlara məxsus olan geyimlər, oyunlar və ya oyuncaqlar olmalıdır. Hər bir müşayiət edən böyük şəxs soruşulduqda uşağa məxsus olan bir sıra əşyaların adını çəkməlidir.

3.2.3. İkinci nəzarət xətti üzrə uşaq ilə ünsiyyət

İkinci nəzarət xətti üzrə uşaq ilə ünsiyyətə daxil olduqda, sərhəd gözətçisi bir anlıq uşağı müşayiət edən böyükdən ayırmalıdır (təmkinli qaydada). Uşaq riskdə olduğu halda onun vəziyyəti ondan sui-istifadə edən böyük olmadığı şəraitdə daha yaxşı izah

ehtimalı mövcuddur. Uşaq hər zaman davam edən proses haqqında məlumatlandırılmalıdır.

Bundan əlavə, digər sərhəd gözətçisi eyni sualları müşayiət edən böyük şəxsdən soruşaraq uyğunsuzluq və əlaqəsizliyin müəyyən etmək üçün həmin suallara uşaq və böyük tərəfindən verilən cavabları müqayisə etməlidir.

Hər zaman iki sərhəd gözətçisinin, mümkün olduğu halda kişi və qadın əməkdaşın iştirakı arzuolunandır, belə ki, bu vəziyyət daha qeyri-rəsmi və dost şərait yaratmağa yardım edəcək. Özünü təhlükəsiz və müəyyən dərəcədə rahat hiss edən uşaq ünsiyyət qurmağa meyillidir. Əlaqəsizlik risk göstərici ola bilər, belə ki, qarşıdurmaları azaltmaq və vəziyyəti anlamaq uşaqlar və böyükklər üçün rəsmi və stressli vəziyyət olaraq anlaşılacaq (məsələn, onlar keçmişdə polis və/və ya təhlükəsizlik əməkdaşı ilə mənfi təcrübəyə malik ola bilərlər).

İki nəfər sərhəd gözətçisinin iştirakı hər hansı növbəti qorxutma halı ilə bağlı günahlandırmaya (və ya digər qeyri-müvafiq davranış zamanı) qarşı zəmanət ola bilər. Hər hansı risk göstəricisi aşkar olunmadığı təqdirdə, uşağın onu müşayiət edən şəxsdən ayrılması müddəti qısa olmalıdır.

Uşaqlar ilə söhbət etmək və onlardan müsahibə almamaq hər zaman mümkündür, lakin onlar ilə rəsmi müsahibələr zəruri və müvafiq qanunvericilik əsasında həyata keçirilməlidir (bax Bölmə 3.3). Uşaq ilə istənilən dialoq heç bir lüzumsuz gecikmə olmadan, nəzərdə tutulmuş və həmin məqsəd üçün adaptə olunmuş məkanlarda və bu tapşırıq üçün təlim keçmiş peşəkarlar ilə birgə həyata keçirilməsi lazımdır. Mümkün olduğu halda, müsahibə götürən şəxslər uşaq ilə eyni cinsə mənsub olmalıdırlar. Uşaqlar dili anlamadıqları halda, dialoqun anlaşılması üçün şifahi tərcüməçinin iştirakı zəruridir. Müsahibələrin sayı, eləcə də onların müddəti az olmalıdır, belə ki, uşaq mümkün dərəcədə eyni şəxs tərəfindən müsahibə olunmalıdır.

İstənilən ünsiyyətin qurulması ilə bağlı məqsədinin izah olunması tövsiyə olunur və aşağıda qeyd olunan qaydalar mü sahibə üçün əsaslı qaydalar aşağıdakılardır: “əgər siz cavabı bilmirsinizsə, ehtimal etməyin, burada doğru və ya yanlış cavab yoxdur, sadəcə bilmirəm deyin”. “Sən baş verən hadisə haqqında daha çox məlumatlısan”. “Əgər sən cavabı bilmirsənsə, bunu birbaşa deyə bilərsən.” “Sən mənim fikrimi düzəldə bilər və ya narazı ola bilərsən.” “Əgər mən sualı təkrar edirəmsə, bu birinci cavabın yanlış olduğunu bildirmir.” “Sual çox ağırdırsa, biz daha sonra bu suala qayıda bilərik.” “Sadəcə həqiqəti söyləyin.”

Ümumi olaraq, uşaqlar müvafiq hallarda öz seçimlərinə əsasən mü sahibə zamanı böyüklərin müşayiəti altında ola bilərlər, lakin bu müraciət müşayiət edən şəxsin fasilator olması ilə bağlı şübhə mövcud olduqda imtina oluna bilər. Uşağın iştirak etməsi ilə bağlı cinayət işi haqqında şübhə varsa, sərhəd gözətçiləri zərərçəkmiş uşaqlar və ya şahidlər ilə aparılan mü sahibələrin müvafiq yerli qanunvericiliyə əsasən həyata keçirildiyi və dəlil olaraq istifadə olunmasını təmin etməlidirlər (mü sahibənin vəkil və/və ya uşaqların mühafizəsi orqanlarının iştirakı ilə həyata keçirilməsi üçün müstəntiq və ya hakimdən ilkin icazə alınması vacibdir). Əks halda, sərhəd gözətçiləri uşaqlar ilə yalnız qeyri-rəsmi formada ünsiyyət qururlar.

Uşaqların yaşı və yetkinlik səviyyəsindən asılı olaraq onlarla ünsiyyət üçün bir sıra təkliflər aşağıdakılardır:

- narahatçılıq işarələri, üz ifadələri, jestlər və ya bədən dilinə həssas yanaşın;
- dərhal məlumat təqdim olunmasını gözləməyin və ya zor tətbiq etməyin;
- uşaq ilə dostcasına və səmimi şəraitdə ünsiyyət qurun; səmimi, açıq fikirlə, vicdanlı, mümkün olduğu qədər uşağın öz dili ilə danışmağa çalışın (yerli dil daşıyıcısının yardımı ilə);
- uşağın yaşına və yetkinlik səviyyəsinə uyğun dildən istifadə edin, açıq və sadə ifadələrdən istifadə edin;

- uşağa nə baş verdiyini və hansı səbəbdən yoxlanıldığını izah edin;
- uşağa onun vəziyyəti, hüquqları və mühafizə tədbirləri haqqında məlumat verin;
- uşağa sizin məqsədinizin onun rifahı, təhlükəsizliyi və mühafizəsinin təmin edilməsi olduğundan əmin edin;
- açıq cavablı və xüsusi suallar (nə, harada, nə zaman, necə, kim, nə üçün) soruşun;
- uşağa su içmək, tualet otağına getmək və ya yorulduğu və cavab vermək istəmədiyi zaman və ya xüsusi ehtiyacları və ya xüsusi müraciətləri olduğu halda fasilə verin;
- uşağın düşüncələri haqqında ehtimallar etməkdən çəkinin;
- uşağın anladığından əmin olun, onun nəyi başa düşdüyünü sizə izah etməsini xahiş edin;
- uşaqdan hər hansı sualının olub-olmamasını soruşun və onun suallarını cavablandırın.

Müşayiət olunduğu şəxs tərəfindən qeyd olunan ölkə haqqında uşağın həqiqətən məlumatlı olub-olmadığını müəyyən etmək üçün, aşağıdakı mövzular tədqiqat aparmaq üçün imkan olaraq nəzərə alınmalıdır:

- məxsus olduqları ölkədən olan televiziya proqramları, multfilmələr və gənc musiqiçilər (məlumat internetdən əldə oluna bilər);
- yaşadıkları ərazi haqqında ümumi məlumat (Google Earth Küçə görünüşü tətbiqi proqramı faydalı vasitə ola bilər);
- məktəbləri, idman növü və evlərinin interyeri haqqında məlumat.

İstənilən halda, uşağın cavabları onu müşayiət edən böyük şəxs tərəfindən və ya eyni qrupun üzvləri olan digər uşaqlar tərəfindən verilən cavablar ilə müqayisə edilərək yoxlanıla bilər.

3.3. Tranzit keçid sahələri və sərhəd yoxlamaları

Bu fəslin digər hissələrində təqdim olunan şərhlərin əksəriyyəti tranzit ərazi nəzarəti və sərhəd keçid yoxlamalarına da tətbiq oluna bilər, gizli komandanın sərneşin davranışını daha yaxşı müşahidə etmək qabiliyyətinə malik olması nəzərə alınmalıdır (məsələn, mülki geyimdə olan sərhəd gözətçiləri).

Gərgin tranzit ərazilərində sənədlər, təyyarəyə minmə kartları və biletlər asanlıqla saxtalaşdırıla və ya dəyişdirilə bilər. Müşayiət olunan uşaqlar qısa müddət ərzində imtina oluna bilərlər. Sərneşin sayı çox olan hava limanlarında CCTV kameraları və müşahidələri bu iş metodunun təsis olunmasında əvəzsiz ola bilər.

3.4. Yekun qərarlar və istinadlar

Bütün qərarlar zamanı, uşağın ən yaxşı maraqları ilk olaraq nəzərə alınmalı və *geri qaytarılmama* prinsipinə hörmətlə yanaşılmalıdır.

Uşaq yalnız müstəsna hallarda, müvafiq yerli qanunvericiliyə əsasən mümkün qədər qısa müddət ərzində və son tədbir olaraq saxlanıla bilər. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Uşaq Hüquqları üzrə Komitəsinin müddəalarına əsasən uşaqların saxlanması miqrasiya statusu səbəbindən bəraət qazandırıla bilməz¹². İstənilən vaxt və şəraitdən asılı olaraq şübhə üçün əsaslı səbəb varsa uşaq təhlükə altında ola bilər və ya insan alveri məqsədilə hər hansı məntəqəyə daşına bilər, və ya əks halda yuxarıda qeyd olunan göstəricilər / əlamətlərə əsasən mühafizəyə ehtiyacı ola bilər, bu halda istiqamətləndirmə mexanizmləri və ilkin istintaq tədbirləri dərhal tətbiq olunmalı və yekun qərar

¹² BMT-nin Uşaq Hüquqları üzrə Konvensiyasının məxsus olduqları ölkədən kənarında müşayiət olunmayan və ya valideynlərindən ayrılmiş uşaqlar ilə rəftar ilə bağlı Ümumi Şərhi No6 (2005), paragraf 61.

çıxarılmazdan öncə müvafiq milli qanunvericiliyə uyğun olmalıdır. İstiqamətləndirmə və ya ilkin yerləşdirmə zamanı müdaxilə üçün uşaqların mühafizəsi üzrə ixtisaslaşmış işçi heyəti çağırılmalıdır; sərhəd gözətçiləri əlaqə məlumatlarını hər zaman özləri ilə gəzdirməlidirlər.

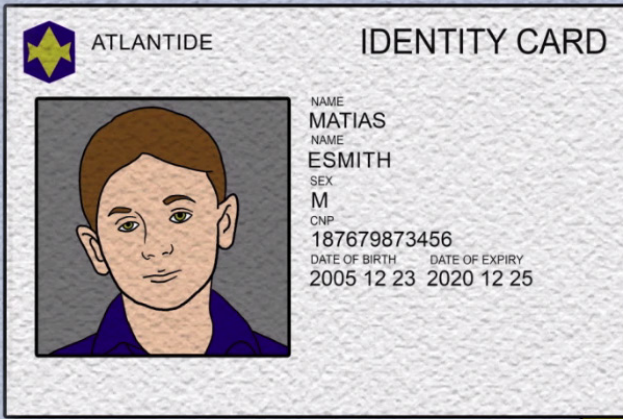
Sərhədlər üzrə ümumi qaydaya əsasən uşaqların valideynləri (və ya müşayiət edən qohumu) ilə qalması ilə bağlı riskli vəziyyətin olması haqqında əsaslı şübhələr olduğu hal istisna olmaqla, digər hallarda valideynlərindən (və ya müşayiət edən qohumu) ayrılmalıdır. Uşaqların mühafizəsi agentlikləri bu halı əsaslı şəkildə qiymətləndirmək və işi öz məsuliyyətinə götürmək iqtidarındadırlar.

Aşağıda qeyd olunan halları unutmayın.

- Uşaqların mühafizəsi və/və ya SQM və faktiki çatdırılma arasında müddətin mümkün qədər qısa olmasını təmin edin. Bu məqsədlə, mühafizə və ya milli istiqamətləndirmə mexanizmlərinə daxil olma (məsələn, əlaqədar şəxslər və nömrələr) məntəqəsinin müəyyən olunduğu və yaxşı tanındığından əmin olun.
- Mümkün hallarda, uşaqların axşam gec saatlarda, səhər erkən saatlarda və ya bayramlar və ya həftəsonları zamanı gəldiyi zaman vəziyyətlərin həll olunması üçün onların mühafizəsi və/və ya SQM ilə bağlı koordinasiya görüşləri təşkil edin.
- Uşaqların ümumi xidmətlərdən (qidalanma, su, tualet, tibbi yardım və s) istifadə etmək imkanı və mümkün hallarda, gözləmə müddəti zamanı onları əyləndirmək üçün şəraitin olmasından əmin olun.
- Uşaqlara nə baş verdiyi və nə baş verəcəyi haqqında məlumatlandırın.

Sərhəd gözətçiləri hava daşıyıcıları tərəfindən müşayiət olunan və valideynlərindən ayrılmış uşaqlar ilə bağlı prosedurlar haqqında məlumatlı olmalıdırlar.

4. Müşayiət olunmayan uşaqlar

4.1. Qeydiyyat masalarına və birinci nəzarət xəttinə yaxınlaşdıqda

4.1.1. Nəzarət xətti qarşısında səhnə: hər hansı qeyri-adi hadisə mövcuddur?

Müşayət olunmayan uşaqların davranışının müşahidəsi zamanı **müşayət olunan və ya valideynlərindən ayrılmış uşaqlardan gözlənilən davranış formalarına bənzər xüsusiyyətlər** nəzərə alınmalıdır. İnsanların davranışını onların müşahidə altında olduqlarını bilmədikləri halda müəyyən etmək faydalıdır. Mülki geyimli şəxslərin cəlb olunması hər zaman böyük hava limanlarında nəzərə alınmalıdır.

Sərhəd gözətçiləri həmçinin insanlara nəzarət etdikdə fərziyyələr irəli sürmək və ya qərəzli qərarlar verməkdən çəkinməlidirlər. Uşaqları müşahidə edərkən mədəni, dini, milli və ya etnik əsasda, cinsi və ya digər faktorlar üzrə ayrı-seçkilik etmək olmaz.

Hər bir qiymətləndirmənin vacib hissəsi ilk təəssürata əsaslanır, buna baxmayaraq, bu təcrübəli sərhəd gözətçisi üçün intuisiyaya əsaslanır. İstənilən qeyri-adi vəziyyət təhlükəsizlik əməkdaşlarının diqqətini cəlb etməli və ikinci xətt üzrə fəaliyyət ilə nəticələnməlidir (məsələn, yardımçı və səyahət sənədlərinin ətraflı yoxlanışı, diqqətli müşahidə, uşağı gözləyən şəxs ilə əlaqələrin araşdırılması və dinamikası və s.).

Uşaqlara sərhəd boyu nəzarət edən təcrübəli sərhəd gözətçiləri uşaqların yaşı və yetkinlik səviyyəsi ilə əlaqədar aşağıdakı bir neçə məsələləri nəzərə alaraq öz biliklərini təkmilləşdirə bilərlər.

4.1.2. Birinci xətt yoxlaması üzrə

Kabinələrdə olan sərhəd gözətçiləri aşağıda qeyd olunan əlavə davranış göstəricilərinə diqqət yetirməlidirlər:

- Müşahidə etdiyiniz vəziyyət ilə bağlı hər hansı qeyri-adi nə isə mövcuddurmu?
- Uşağın davranışı onun enmiş olduğu uçuşunun müddəti ilə uyğundurmu?
- Uşaq sakit, özünüitirmiş, qorxmuş və ya kefsizdirmi?
- Sərnişin digər sərnişinə baxırmı? (Bu halda digər sərnişin yaxından yoxlanılmalıdır, belə ki, o “müşayiət edən şəxs” ola bilər).

4.1.3. Sənədlərin yoxlanması

Dil baryeri şübhəsiz olaraq problemdir, lakin uşağın yaşı və yetkinlik səviyyəsi nəzərə alınaraq, bəzi sözlər onunla dostcasına mübadilə edilə bilər. Mümkün suallar onun gəldiyi ərazinin təhlükəsizlik perimetrlərindən kənarında onu gözləyən şəxs, uşaq müntəzəm olaraq səyahət etdiyi halda onun valideynlərinin harada olduğu və uşağı məxsus olduğu ölkənin hava limanına kimin apardığı ilə bağlı olmalıdır.

Standart yoxlamalara əlavə olaraq, aşağıdakı müddəalara diqqət yetirmək zəruridir.

- Təqdim olunan sənədlər (pasportlar, vizalar, yardımçı sənədlər və s.). Yeni səyahət sənədləri daha ətraflı yoxlanılmalıdır, xüsusilə bu sənədlər aldatma və ya korrupsiya yolu ilə əldə etmənin mümkün olduğu ölkələrdən olduğu təqdirdə daha çox diqqət tələb edir (mümkün risk təhlilinə əsasən).
- Bəzi konsulluqlar uşaqlara vizaları onları müşayiət edən şəxsi şərh bölməsində qeyd olunmaqla təqdim edirlər (məsələn, Britaniya Konsulluğu); uşağın pasportunda gəliş ərazisindən kənarında onu gözləyən şəxsin adı qeyd olunan bəzi köhnə vizalar ola bilər.
- Yardımçı sənədləri və uçuş biletlərini(marşrutu) səyahət haqqında qısa suallar ilə yoxlamalı.
- Şengen Sərhəd Kodeksinə əsasən, NSIS və polis məlumat bazaları (artıq Şengen Sərhəd Kodeksinin tələbatı olan üçüncü ölkə vətəndaşları üçün) və yerli əsasda mövcud olduğu təqdirdə uşaqların oğurlanması həyəcan sistemindən istifadə etmək.

İkinci nəzarət xətti üzrə təhlükəsizlik əməkdaşlarından uşağı gözləyən şəxs haqqında qısa məlumat almaq tövsiyə olunur (zəhmət olmasa 5.2.1-ci Bölməyə istinad edin).

Uşağın riskdə olması barədə hər hansı göstərici varsa, sərhəd gözətçiləri ikinci nəzarət xətti işi ilə davam etməlidirlər.

4.2. İkinci nəzarət xətti

İkinci nəzarət xətti insan qaçaqmalçıları və insan alverçilərinin iş metodları, eləcə də son hadisələr haqqında məlumatlı olan digər əməkdaş (əgər mövcuddursa) tərəfindən həyata keçirilməlidir.

Bütün öncəki fəaliyyət nəzərdən keçirilməli və zəruri olduğu halda təkrar halları yoxlamalıdır.

Səyahətin müxtəlif istiqamətləri üzrə sənədlər və biletlər yoxlanılmalıdır və uşaqlar ilə ünsiyyət üzrə təklif olunan üsullar müşayiət olunan və ya valideynindən ayrılmış uşaqlar üzrə eynidir.

Şengen Sərhəd Kodeksinə əsasən uşaq və uşağı müşayiət edən şəxs standart və təsadüfi prosedur əsasında həyata keçiriləcək yoxlamanın məqsədi (və prosedur) haqqında yazılı şəkildə məlumatlandırılmalıdır. Bu məlumat Avropa İttifaqının və maraqlı Üzv Dövlətə qonşu olan ölkə və ya ölkələrin rəsmi dilində mövcud olmalıdır. Məlumat fərdi şəxslərin anlayacağı dildə olmalı və ya zəruri olduğu halda şifahi tərcüməçilərdən istifadə etməklə anlaşılacaq və ya əlaqələndiriləcək üsulla təqdim olunmalıdır.

4.2.1. Uşağı gözləyən şəxs

Mühüm faktor uşağı gözləyən şəxsin iştirakıdır. İkinci nəzarət xətti təhlükəsizlik əməkdaşının ilkin prioriteti həmin şəxsin müəyyən olunması və qısa müsahibə alınmasıdır, lakin həmin yoxlamalar

mövcud sənədləşmələr, hava yolu şirkəti heyəti və uşaq ilə bağlı vəziyyət aydınlaşdırıldıqdan sonra həyata keçirilə bilər. Uşağı gözləyən uşağın ifadəsini daha sonra yoxlamaq zəruridir.

Mülki geyimdə olan şəxslər uşağı gözləmə məntəqəsində gözləyən şəxslərin görünməsi məqsədilə onlardan bir neçə metr aralı izləməlidirlər. Uniformada olan sərhəd gözətçisi uşaq ilə birgə görüldüyü zaman insan alverçisi gizlənə bilər.

Uşağı gözləmə məntəqəsindən kənarında gözləyən şəxs standart əməliyyat proseduru olaraq yoxlama haqqında məlumatlandırılmalı və onun reaksiyasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.

Əgər uşaq öz baqajı ilə səyahət edirsə, həmin böyük şəxsin uşağın baqajında xüsusilə də uşaq cavan olduğu halda nə olması haqqında məlumatlı olmaya bilər. Müşayiət edən böyük şəxs soruşulduqda uşağa məxsus olan bir sıra əşyaların adını çəkməlidir.

Təhlükəsizlik əməkdaşı uşağın səyahətinin qanuni olduğu halda və izahatın həqiqi olub olmadığını yoxlayır.

Sənədlərin yoxlanılması və nəzarət prosesi zamanı uşaq tərəfindən və ya onu gözləyən şəxs tərəfindən uşaq üçün sığınacaq tələbi sərhəd gözətçilərinin bütün zəruri məlumatların toplanması və müntəzəm prosedurun həyata keçirilməsi işinə maneə törətməməlidir.

4.3. Yekun qərarlar və istinadlar

Bütün qərarlar zamanı, uşağın ən yaxşı maraqları ilk olaraq nəzərə alınmalı və *geri qaytarılmama* prinsipinə hörmətlə yanaşılmalıdır.

Uşaq yalnız müstəsna hallarda, hər zaman yerli qanunvericiliyin müvafiq qanunlarına əsasən qısa müddət ərzində saxlanıla bilər;

BMT-nin Uşaq Hüquqları Üzrə Konvensiyasına əsasən uşaqların saxlanılmasına miqrasiya statusu səbəbindən bəraət qazandırılı bilməz¹³. Hər zaman və şəraitdən asılı olaraq, uşağın təhlükə və ya risk altında olması və insan alveri məqsədilə aparıldığı haqqında əsaslı şübhələr ola bilər və ya əks halda yuxarıda qeyd olunan göstəricilər / əlamətlər əsasında mühafizəyə ehtiyacı ola bilər, istiqamətləndirmə mexanizmləri və ilkin istintaq tədbirləri hər hansı yekun qərardan öncə milli qanunvericiliyə əsasən dərhal tətbiq olunmalıdır. İstiqamətləndirmə və ya ilkin yerləşdirmə zamanı müdaxilə üçün uşaqların mühafizəsi üzrə ixtisaslaşmış işçi heyəti çağırılmalıdır; sərhəd gözətçiləri əlaqə məlumatlarını hər zaman özləri ilə gəzdirməlidirlər.

Sərhədlər üzrə ümumi qaydaya əsasən uşaqların valideynləri (və ya müşayiət edən qohumu) ilə qalması ilə bağlı riskli vəziyyətin olması haqqında əsaslı şübhələr olduğu hal istisna olmaqla, digər hallarda valideynlərindən (və ya müşayiət edən qohumu) ayrılmalıdır. Uşaqların mühafizəsi agentlikləri bu halı əsaslı şəkildə qiymətləndirmək və işi öz məsuliyyətinə götürmək iqtidarındadırlar.

Aşağıda qeyd olunan halları unutmayın:

- ♦ Uşaqların mühafizəsi və/və ya SQM və faktiki çatdırılma arasında müddətin mümkün qədər qısa olmasını təmin edin. Bu məqsədlə, mühafizə və ya milli istiqamətləndirmə mexanizmlərinə daxil olma (məsələn, əlaqədar şəxslər və nömrələr) məntəqəsinin müəyyən olduğu və yaxşı tanındığından əmin olun.
- ♦ Mümkün hallarda, uşaqların axşam gec saatlarda, səhər erkən saatlarda və ya bayramlar və ya həftəsonları zamanı gəldiyi

13 BMT-nin Uşaq Hüquqları Üzrə Konvensiyasının məxsus olduqları ölkədən kənarında müşayiət olunmayan və ya valideynlərindən ayrılmış uşaqlar ilə rəftar ilə bağlı Ümumi Şərhi №6 (2005), paragraf 61.

zaman vəziyyətlərin həll olunması üçün onların mühafizəsi və / və ya SQM ilə bağlı koordinasiya görüşləri təşkil edin.

- ♦ Uşaqların ümumi xidmətlərdən (qidalanma, su, tualet, tibbi yardım və s) istifadə etmək imkanı və mümkün hallarda, gözləmə müddəti zamanı onları əyləndirmək üçün şəraitin olmasından əmin olun.
- ♦ Uşaqlara nə baş verdiyi və nə baş verəcəyi haqqında məlumatlandırın.

Sərhəd gözətçiləri hava daşıyıcıları tərəfindən müşayiət olunmayan uşaqlar ilə bağlı prosedurlar haqqında məlumatlı olmalıdırlar.

5. Əlavə məlumat

5.1. Məlumatların toplanması

Düzgün toplanmış məlumatlar sahə üzrə fəaliyyətlərin lazımı qaydada həyata keçirildiyinə işarə edir. Avropa İttifaqında xarici sərhədləri keçən uşaqlar haqqında məlumatların azlığı səbəbindən, məlumatların daha yaxşı toplanması daha yaxşı təcrübələrin müəyyən olunması və zərərçəkmişlərin xilas edilməsinə səbəb ola bilər.

Sərhəd gözətçiləri uşaqlarla bağlı cinayətlərin aşkar olunmasında mühüm rol oynaya bilər. Müvafiq istintaq tədbirlərinin uğuru bir çox hallarda yanlış və ya düzgün olmayan hadisəni ilk aşkar edən sərhəd gözətçilərinin cavab tədbirlərindən asılı olur. Hər bir müvafiq məlumatın tez bir zamanda cavab tədbirləri üçün müvafiq orqanlara ötürülməsinin təmin olunması zəruridir. İnsan alverçiləri nadir hallarda tək çalışır və yaxalanma riskini azaltmaq üçün keçid məntəqəsini bir çox hallarda dəyişirlər; bu səbəbdən, yalnız geniş məlumat toplanması eyni iş metodunun müəyyən olunmasına və ən yaxşı təcrübələrin bölüşdürülməsinə yardım edə bilər. Uşaqların işə cəlb olunması, nəqli və istismarı yüksək səviyyəli təşkilatçılıq tələb edir. Bu səbəbdən sərhəd gözətçiləri əlaqəli cinayət işləri üçün ətrafı yoxlamalıdır¹⁴.

5.2. Məlumatların mühafizəsi

Sərhəd gözətçiləri uşaqlar ilə bağlı səs qeydi, emalı və məlumatların ötürülməsi zamanı məlumatların mühafizəsi üzrə bütün müvafiq tələblərə riayət etməlidirlər. Məlumatların mühafizəsi üzrə tənzimlənmələrə riayət olunmalıdır.

Eyni zamanda, sərhəd gözətçiləri uşaqlar ilə bağlı səs qeydi, emalı və məlumatların ötürülməsi zamanı xüsusi diqqətlə davranmalıdırlar. Məlumatların mühafizəsi üzrə tənzimlənmələr tətbiq

¹⁴ İnsan alveri ilə bağlı cinayətlər üzrə Interpolun 2008-ci il üzrə illik hesabatı.

olunmalı və riayət edilməlidir. Bir qayda olaraq, sərhəd gözətçiləri tərəfindən uşaq ilə bağlı heç bir xüsusi məlumat uşağın məxsus olduğu ölkəyə və ya gəlmiş olduğu ölkədə öz ölkəsinin müvafiq orqanlarına (məsələn, konsulluq nümayəndələrinə) heç bir məlumat ötürülməməlidir.

Lazım olduğu təqdirdə, uşağı gözləyən böyük şəxslər ola bilər və gəliş zonasından kənarında olan böyükklər müəyyən oluna bilər (bax Fəsil 5, Bölmə 5.2.1.).

5.3. Üçüncü ölkələrin konsul nümayəndələri

Uşaqların əlavə risk altında olmamaları üçün yardımçı sənədlər və səyahət sənədlərinin tez bir zamanda yoxlanması üçün bu nümayəndə heyətləri ilə əlaqələr dəyərləndirilməlidir (məsələn, əgər uşaq sığınacaq almaq istədiyini ifadə edərsə).

Müşayiət edən sərnəşinlər və ya uşağı gözləyən şəxslər müvafiq orqanlar ilə əlaqələr qurmaq üçün dil daşıyıcıları və ya şifahi tərcüməçi vasitəsilə ünsiyyət qura bilərlər.

5.4. Müşayiət olunmayan uşaqlarla iş üzrə aviadaşıma prosedurları

Müşayiət olunmayan azyaşlılar üçün hava yolu şirkətləri tərəfindən ümumi müəyyən olunan yaş tələbləri 5–11 yaş aralığındadır (bəzən 15 yaşa kimi). Hava yolu şirkətləri tərəfindən qəbul edilmiş prosedurlar ilə bağlı məlumat onların rəsmi internet sahifələrindən əldə oluna bilər.

Yerli təhlükəsizlik əməkdaşları hava limanlarında olan uşaqlar ilə bağlı müxtəlif prosedurları təhlil etməli və mümkün boşluqları müəyyən etməlidirlər.

6. Mühafizə və milli istiqamətləndirmə mexanizmləri

2.9-cu Bölmədə qeyd olunduğu kimi SQM həssas şəxslərin və onların hüquqlarının müvafiq cavab tədbirləri əsasında qorunmasının təmin olunması üçün təsis edilmişdir. SQM-in təşkili milli xüsusiyyətlər və mövcud hallara əsasən dəyişir.

Məsələn, Üzv Dövlətlər Avropa qanunvericiliyinə əsasən insan alveri qurbanları ilə bağlı milli səviyyədə istiqamətləndirmə mexanizmi təsis etmək öhdəliyinə malikdirlər¹⁵. Bəzi ölkələr üzrə, həssas uşaqlar ilə bağlı sərhad mühafizəsi tədbirləri asanlıqla həyata keçirilməsi mümkün olan standart əməliyyat prosedurları ilə birləşdirilmişdir. Digərləri üzrə, cavab tədbirləri aşkar deyil və bu səbəbdən sərhad gözətçiləri hər bir iş üzrə öz şəxsi istiqamətləndirmə tədbirlərini həyata keçirmək məcburiyyətində qalırlar.

Avropa İttifaqı həmçinin uşaqların oğurlanması işi ilə bağlı milli səviyyədə istiqamətləndirmə mexanizmlərinin təsis olunmasını təşviq etmişdir. Komissiya təlimatlar hazırlamış¹⁶ və Üzv Dövlətlərə sərhad keçid məntəqələrində əməliyyatlar zamanı uşaq oğurluğu faktı üçün həyəcan signalının təsis edilməsi üçün dəstək¹⁷ təklif etmişdir. Şura həmçinin¹⁸ Üzv Dövlətləri bu cür mexanizmlərin təsis olunması və zəruri əməkdaşlıq müqavilələrinin imzalanmasına dəvət etmişdir. Qeyd olunmalıdır

15 Avropa Parlamentinin və Şurasının 2011/36/EU Direktivinin 11(4)cü maddəsinə baxın, bu maddəyə əsasən "Üzv Dövlətlər müvafiq dəstək təşkilatları ilə birgə əməkdaşlıq çərçivəsində zərərçəkmişlərə yardım və onlara dəstək məqsədilə həmin şəxslərin erkən olaraq müəyyən olunması üçün müvafiq mexanizmlərin təsis olunması ilə bağlı zəruri tədbirlər görməlidirlər".

16 SEC(2008) 2912 final — Uşaq oğurluğu faktı ilə əlaqədar sərhad boyu həyəcan signalının təsis edilməsi üzrə ən yaxşı təcrübə: http://ec.europa.eu/justice/funding/rights/call_10014/ramc_ag_annex_5_2008_en.pdf

17 Məsələn, Bolqarıstan, Kipr, Polşa, Slovakiya, İspaniya və Birləşmiş Krallıq bu imkanlardan istifadə etmişlər.

18 Avropa Şurasının 11 noyabr 2008-ci il tarixli Qərarları: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014612%202008%20REV%202>

ki, milli sistemlərin müxtəlifliyi Avropa İttifaqı səviyyəsində vahidlik təmin etmir. Heç də bütün Üzv Dövlətlər bugünədək bu mexanizmləri işləyib hazırlamamışdır. Buna baxmayaraq, bu mexanizmlər bütün müvafiq iştirakçılar, sərhəd gözətçiləri də daxil olmaqla uşaq oğurluğuna qarşı əlaqədar cavab tədbirlərinin təmin olunması ilə bağlı əhəmiyyətlidir.

Milli orqanlar milli istiqamətləndirmə mexanizminin təsis edilməsi və sərhəd boyu və sektorlararası əməkdaşlığın təmin edilməsi üzrə vacib iştirakçılardır. Buna baxmayaraq, sərhəd gözətçiləri müvafiq milli orqanlara bu cür mexanizmlərin mövcud olmadığı yerlərdə təsis edilməsi üzrə mühüm rol oynayırlar.

Frontex istiqamətləndirmə mexanizmləri üçün sadə aktivləşdirmə sisteminin təsis edilməsini təklif edir. Uşaqlar ilə bağlı istənilən istiqamətləndirmə mexanizmi üzrə aşağıda qeyd olunan prinsiplər nəzərə alınmalıdır:

- ♦ Uşaq hüquqlarının mühafizəsi uşaqların ən yaxşı maraqları nəzərə alınmaqla bütün tədbirlər həyata keçirilərkən prioritet hesab olunmalıdır.
- ♦ Effektiv sistemlər mümkün qədər geniş olmalıdır, burada məqsəd sui-istifadə, istismar və insan alverinin müxtəlif formalarına qarşı cəld tədbirlərin görülməsidir. Çoxsaylı ixtisaslaşdırılmış xidmətlər mövcud olmalıdır, bununla da, şəxslərin xüsusi ehtiyacları düzgün qaydada həyata keçirilməlidir.
- ♦ Çoxistiqamətli və sərhəd boyu yanaşma həyata keçirilməlidir. Uşaqların mühafizəsi üzrə inteqrasiya olunmuş sistemlər ən effektivdir. Bu səbəbdən, bütün müvafiq və ixtisaslaşdırılmış hökumət və vətəndaş cəmiyyəti iştirakçıları cəlb olunmalıdır.
- ♦ Müxtəlif müəssisələr arasında təsis edilmiş razılıqlar istiqamətləndirmə prosesi zamanı həyata keçirilməsi üçün mümkün dərəcədə uyğunlaşan olmalı və müxtəlif vəziyyətlərdə uşaqların müxtəlif ehtiyaclarına yönəldilməlidir. Öz vəzifə və öhdəliklərindən asılı olaraq bütün tərəfdaşlar cəlb olunmalı

və əməkdaşlığın fundamental prinsipi mexanizm daxilində hərtərəfli və düzgün qaydada müəyyən olunmalıdır.

- ♦ Dəstək və mühafizə xidmətlərinə giriş təqdim olunmalı və sadələşdirilməlidir.
- ♦ Şəffaflıq və vəzifələrin aydın bölüşdürülməsi istiqamətləndirmə mexanizminin effektiv olması üçün zəruridir.
- ♦ Yerli sahibkarlığın möhkəmləndirilməsi baxımından öncədən mövcud olan mexanizmlər üzrə təsisat prosesi sadələşdirə bilər. Davamlılıq məqsəd olmalıdır.
- ♦ Mexanizm müntəzəm qaydada nəzərdən keçirilməli və uşaqların mühafizəsinin effektivliyini və səmərəliliyin təmin olunması üçün yenilənməlidir. Digər müvafiq istiqamətləndirmə sistemləri ilə əlaqələr nəzərdən keçirilməlidir.

Sərhəd gözətçiləri hər zaman aşağıda qeyd olunanlara malik olmalıdır:

- ♦ "zəruri zəng" xidmətlərinin əlaqə məlumatları: 24/7 uşaq yardımını və digər fəvqəladə dəstək;
- ♦ bütün mühafizə xidmətləri və mövcud proqramların əlaqə məlumatları daxil olmaqla hərtərəfli siyahı (tibbi, psixi sağlamlıq, hüquqi, logistik və s.), bu milli orqanlar, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları, beynəlxalq təşkilatlar və ya QHT-lər tərəfindən təqdim oluna bilər.

Yekun olaraq, sərhəd gözətçilər üçün həssas şəxslər, xüsusilə də uşaqlar ilə iş üzrə xüsusi təlimlərin keçirilməsi məqsədəuyğundur.

VEGA VƏSAIT: HAVA LIMANINDA OLAN UŞAQLAR

7. Glossary

APIS	Təkmilləşdirilmiş Sərnişin Məlumat Sistemi
I-24/7	Interpol yoxlama sistemi
BƏT	Beynəlxalq Əmək Təşkilatı
BMqT	Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı
QHT	Qeyri-hökumət təşkilatı
MİM	Milli istiqamətləndirmə mexanizmi
NSIS	Milli Şengen İnformasiya Sistemi
SMQ	Sərnişin məlumat qeydi
SBC	Şengen Sərhəd Kodeksi
UNCRC	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Uşaq Hüquqları üzrə Konvensiyası (1990)
UNCRSR	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qaçqınların Statusu ilə bağlı Konvensiyası (1951)
UNODC	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Narkotik vasitələr və Cinayətlər üzrə Ofisi
UAM	Müsayiət olunmayan azyaşılılar

Plac Europejski 6
00-844 Warsaw, Poland
Tel. +48 22 205 95 00
Fax +48 22 205 95 01

frontex@frontex.europa.eu
www.frontex.europa.eu

Çap versiyası:
TT-02-17-558-AZ-C
ISBN 978-92-95213-47-0
doi:10.2819/854681

PDF:
TT-02-17-558-AZ-N
ISBN 978-92-95213-46-3
doi:10.2819/007231